

Domaszék: tegnapból a mába

Szőlőfűrtből - vödörgyár?

A domaszéki Szőlőfűrt szakszövetkezet az ismeretesebb gazdaságok közé sorolódott a közel-múltban. A falu egyetlen gazdaságaként, több mint 4000 hektáros volt a birtoka, háromszáznál több embernek borítékolt akkor még havi fixet, és 1300 körüli tagot számlált, akiknek ügyesbajos dolgait, ha nem is ingyen, de szinte jelképes összegért intézte. Más volt, mint a termelőszövetkezet, ebben a gazdálkodó formában mindig jelentős volt az egyéni, a gazdai érdekelttség. Majdhogynem mondhatni, hogy „éltek, mint Marci Hevesen”, mikor jött a torgyáni rendszerváltás. Évek teltek, illik rákérdeznünk: azóta, miből, mi lett?

Dr. Kalivoda Imrével a valamikori biotechnológiai laboratórium – ahol vírusmentes krumpligumók növekedtek például – átalakított helyiségében, mint a környék egyik legtagasabb, mindenfelől felszerelt irodájában, a mostani vödörgyár központjában beszélgetünk. Az régi osztóhelyiség, és a táptalaj-könyha emlegetése után, remélhetően mi is vírusmentesen szólhatunk a múlttól. A népnyelvén csak vödörgyárnak mondott műanyagüzem ügyvezetője volt szövetkezeti elnökként beszél:

– Úgy szerveztük a kiválást, hogy föl lehetett íratosni, hogy ki, milyen vagyontárggyal akarja ezt. Kiszámláltuk az üzletrészeket, vagyis, hogy a meglévő közös vagyontól kinek, mennyi jár. Voltak, akik egy traktorral, voltak, akik összeálltak, és egy-egy működőképes valamivel távoztak a szövetkezetből. Ilyen volt a felvásárló-telep, a műanyagüzem például.

Azóta tudjuk, hogy a közös gyümölcsösök, szőlők osztása már nem mehetett ilyen egyértelműen, hiszen ami a föld fölött volt – oszlop, drót, fa, épület – azt közös tulajdonnak írta elő a szövetkezetek felosztására hozott parlamenti szabály. A földjét mindenki visszakaphatta, de a szőlőért már fizetnie kellett szövetkezetének.

– Itt, 17 felsőfokú végzettségű agrárszakember dolgozott, momentán ketten maradtunk a gépész és a ker-

Móra Ferencné és Biliczki Istvánné a vödörfestőben. (Fotó: Gyenes Kálmán)

tésmérnök, a többiek szét-széledtek. Az első szövetkezetesztő lépés után a maradék szövetkezet, ha jól emlékszem még három-négy évet elvegtélt. Utána szűnt meg végelszámolással. Nem hagyott adósságot maga után, a vagyona többé-kevésbé fedezetet nyújtott a tartozásaira.

– Ma már nagyjából tudható, hogy miből, mi lett?

– Csak tartalomjegyzék-szerűen... Volt egy 140 hektáros szőlőültetvény, ami az akkori főként szerint a megye legjobb ültetvénye volt. Ebből, olyan 30-40 hektár tartozékát még mindig működik. Akik ezt művelik, nagyon jól jártak, mert a mostani 120-140 mázsás hektáronkénti termés, kékfrankosból vagy kabernet-frankból nagyon jó értéket képvisel. A szőlő többi része tönkrement. Hosszas idő után tavaly néztem meg ezt, de többé nem fogom betenni oda a lábam.

Okát nem kérdezzük. Tudjuk, aki mérnök a kertészetnek, szereti, amit csinál, nem szívesen látja, hogy finoman fogalmazunk: tönkre ment, elrohadt munkája gyümölcse. Miután átvészelt a termőre fordulás nehéz esztendeit. Így járt a hetven hektár barackosok, amelynek majdnem a felén csöpögőtető öntözéssel álltak a homoki szá-

Dr. Kalivoda Imre

razság rohamát. Nem mind jutott az ebek harmincadjára, említette Kalivoda Imre, mert jutott belőle jó kézbe is. Értő gazdához, akiknél gyönyörűen hozza gyümölcsét.

– Lásbasjóságot is tartottak...

– A törzstenyészetnek beállított magyar-tarka tehenészetünk nagy részét kivitték a tagok. Örültem, hogy ez majd javít a domaszéki állományon, mert a törzstenyészet államilag szelektált, törzskönyvezett, biztos jövőt alapozó jószág, de, sajnos nem így történt. A lényeg: hogy esztendőknél múltával a háromezrész állatos állomány jórészt elkótyavetyélték, föltették.

– Ha ingyen volt...

– A marhatelep legelőjének öntözésére a Tiszából tölthető víztározót terveztünk. Kaptunk rá jócskán ál-

lami támogatást. Épülése közben már látszott, hogy ebből se legelő, se közös állatállomány nem lesz, de a tehetetlenségi nyomatékánál fogva még elkészült. Már nem az én időmben, mert közben én is kiváltam, hiszen az összes szakember ekkorra már szétugrott. Most hallom, nem vésztett el ez az ajándék, mert némi marakodással ugyan, de csónakázó tónak, szabadidő központnak alakították tulajdonosai. A legelőnek azt részét, amelyet föl lehetett törni, szántónak, föltörték. A tó és a megmaradt legelő látható, ha Zákány-székről megyünk Üllés felé.

Kalivoda Imre említ egy külön érdekességet:

– A Maty-éri evezőspálya eredetileg öntözésre épült. Oda mi is beleraktuk a vízkivételi lehetőségünket. Az ottani földek alá, körülbelül kétszáz hektáron betelepítettük az öntözőberendezést. Ez teljesen elveszett, mert a kiosztott parcellák nem alkalmasak arra, hogy közösen öntözzék. A gerincezeteket lefektettük, száz méterenként jön föl a csatlakozás, lehet rá alakítani egy öntözőtársulást. Főleg, ha ilyen száraz nyarak lesznek, mint az idej volt.

Megtudjuk még, hogy a melléküzemágak némelyike már a 80-as években

döglődött, a ruhavarróda, a savanyítóüzem például. A legjobb a felvásárlás volt, tízezer disznó, a zöldségforgalom, a mostani áron körülbelül fél milliárd forintnyit mutatott. A paprikaszárítót sincs kihasználva, a termékek lefojtották. (Ma már egy ilyen kút állítása 30-40 millió forint). A felvásárlás épületeit raktárnak adták.

– A központi gépműhely, alkatrészzel, gépállománnyal a fuvaros vállalkozó, Dobó Józsa vitte ki – mondja Kalivoda. – Vele cseréltük el ezt a mostani irodát, amely már több éve nem üzemel laborként. A központi iroda épületét adtuk érte. Itt a műanyagüzem, amely még most is prosperál.

– Szőlőfűrtből lett?

Nem jogutódja a volt szövetkezetnek. Álló káéfé, 54 tag adta össze hozzá az üzletrészt. Mivel ezek nem fedették a kivásárlásnak az értékét, hitel is kellett hozzá...

Itt zárjuk rövidre a beszélgetés áramkörét, hiszen, amiért bekapogtunk, arra választ kaptunk. Lett, ami lett. Szép üzem maradt, és évente másfél millió műanyagvödört gyártanak. Sárgát, fehérét, zöldet. És még külön a pecásoknak is. Mindenképp jár érte a falusi vödörgyár cím.

Majors Tibor

Kedves Környékbéliek!

Még mindig mondhatjuk, hogy ez az ősz a mi őszünk. Ködlik néha, nyálkás egy kicsit, de igazából kedvez a későbbre hagyott határbéli munkának. Káposztaszedésnek, a sárgarépa földbéli csomózásának, gyökérasásnak. Mint a tegnapi, a csütörtöki határjárásunkkor is láthattuk: sokaknak öröm a szép ősz adta ajándék nap. A dóci határban fiatal fákat kötötték körbe a vadak kéregdzsalmó kedvének visszaszorítására; Balástyán a földmunká-lataival serénykedtek az e célú szolgáló gépek kezelői: tolólapoztak, markolóztak; Szatymazon – szinte öröm volt az arrajárónak – a vízelvezető csatorna medrét, és a kiskanális partját igazgatták. A Balástyát Csengelével összekötő – a leendő európai főutca – a Pántlika út mentén, mint máshol a nagy szegedi határban, új betonutuskökbé állították a postaládákat.

Örömmel mondhatjuk a kedves környékbélieknek, mi sem télenkedtünk. Mint ígértük, rákérdeztünk: mi lett a szövetkezet vagyonaival a kötelező osztozkodás után? Tíz év már tekintélyes idő. Domaszéken, a valamikori Szőlőfűrt szakszövetkezetben, annak is néhai krumplinemesítő laboratóriumában jártunk – ami mára irodája lett a jöhrü falusi vödörgyárnak – és ott hallottunk, hogy az élet tüze néha, hogy ugymondjuk: „nagy lángot csap!” Főleg, akkor, ha ehhez a politika, a hatalom, meg gondolatlanul gerjeszti a szelet. Szerencsére, a valamikori jó domaszéki szövetkezet nem égett le csomáig. Maradt némi alap az újjáéledéséhez. Az okos emberek tenni akarása, a szorgosok többre, a jobbra törekvése reménnyel kecsgethet mindnyájunkat. Terem még szép portékát a domaszéki föld. Sokat, tüzleteset, és áraban is elfogadható. Ha mégse?! Ne bennünket okoljanak. Mi csupán azt tesszük, ami a dolgunk: megkérdezzük, hogyan is volt, ami volt? És miként lehetne, ami eddig nem volt? (Merthogy: élni kéne valamiből.) Köszönet érte minden kedves környékbélinek!

Majors Tibor

Tanyaszámok a hálóról

Az internet (http://www.morahalom.hu/homokhat/tanyamel2.htm) táblázata szerint a legnagyobb kiterjedése Ásotthalomnak van, a 12 ezer 254 hektáros összbirtokával. Zákány-széknek nincs szegyenkezt-ni valója a területének nagysága miatt, 6606 hek-

tárt hasít a valamikori szegedi nagytájból. Lakóinak száma: 2808. A 894 tanyáján 1392-en élnek. Ezek közül komfortos 180, félkomfortos 534, komfort nélküli 180.

A statisztika szerint fognak a zákány-széki tanyák, s az ott élő tanyaiak.

Közösen Önökért!

Tehergépjármű-alkatrész kis- és nagykereskedelem

– új tehergépjármű értékesítése
– teljes körű szervizelés

IHG-EREDETISÉGVIZSGÁLAT

6724 Szeged, Kossuth L. sgt. 113. Tel./fax: 62-473-740

6728 Szeged, Napos út 3. Tel./fax: 62-472-327

Szatymaz

A szatymazi tanyavilágot a legutóbbi népszámlálás szerint 2175-en lakták. A külterület: 5196 hektár. A tanyák száma: 1023. (Ennél nagyobb tanyaszámok Rúzsán és Ásotthalmon vannak.) Forráskúton 444-ig jutottak a tanyaszámlálók, Bordányban viszont 517-ig. Mit mondanak ezek a számok, az utca emberének? Csúpn azt, hogy nagy a mi tanyavilágunk.

...bejártam a fél világot!

...ez a téesz nagyon jó gazdálkodott. Sok jó gazda volt benne. Jól is álltak, és jól is munkálták a földet. Arra mondom, mikor Dobó Veszter irányította. Veszter, felénk való gyerek volt, együtt járt iskolába a feleségemmel. Kitűnő tanuló volt. Sokáig volt elnöke a szövetkezetnek. A mi földünk a Tanaszban volt, ami Királyhalom volt régen. Négyen voltunk rá testvérek, nekem 7 és fél hold lett, a feleségemnek meg 8. Felénk a Dobók, Kirik, Volfordok gazdálkodtak. Nagygazda volt mind. A Volfordoknak malmuk is volt, sokan tolták oda biciklit az őrletnivalót. Mindenkitől mindent elvettek...

...én már előtte voltam kolhozban. Amikor kato-

Volford Imre a mórachalmi főtéren

naként végigyalogoltam a Dunántúlt, eljutottam Nyíregyházára, utána – irány az orosz fogság. Kijev mellé kerültem, lehetett jelentkezni fogatosnak, én jelentkeztem. Két lovam

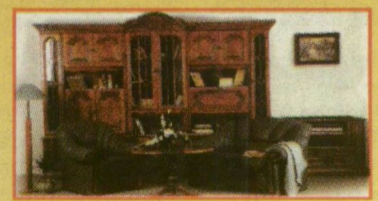
volt, azokkal dolgoztam. Ott se haltam éhen. 1948. október 18-án jöttem haza. A téesz itten másképp volt, itt, otthon maradhattak a földek. Mint mondtam, a Veszter jól irányított, jó

ember volt. A Bata Géza is. Nekem is voltak lova-im, meg jószág mindég...

...mindjárt nyolevan éves leszek, húsz éve már bent lakunk a faluban. Mikor a föld mérnökileg föl lett méretve, mi is visszakaptuk, én már nyugdíjas voltam. A téesz szét lett szedve. Harcoltak sokan a földekért. Visszaadták, nálunk a család műveli. Három lány van, mind a három férjnél és mind gazdálkodik. Főlia, disznó, bika, mikor melyikre jut erő. Látom, hogy sok föld el van csapva, mert sok az idős...

(Volford Imre nem egészen szőszerinti beszédét az újságba Majors Tibor tette, róla a mórachalmi főtéren a fotót Gyenes Kálmán készítette.)

Rózsa Sándor Csárda
Zsombó, Szegedi út 60.
– üzleti ebédek, rendezvények
– fogadások, esküvői és családi ebédek,
– vacsorák kellemes környezetben.
Asztalfoglalás: 62/255-621.
Tóth György és felesége csárdagazdák

DOMUS ÁRUHÁZ
A FOTEX CSOPORT TAGJAZALA-NAPOK
A DOMUS ÁRUHÁZBAN

A Zala Bútorgyár minden terméke november 25-ig

20% árengedménnyel

vásárolható, illetve rendelhető meg. A kedvezmény hitelre történő vásárlás esetén is érvényes.

Nyitva tartás: H-P.: 9-18-ig, szo.: 10-13-ig.
Cím: Domus Áruház, Szeged, Dugonics tér 8-9.